
Budgetunderlag 2012–2014

Kulturrådets Budgetunderlag 2012–2014

Förord

Kulturrådet har en betydelsefull uppgift inom kulturpolitikens område. Det övergripande målet med verksamheten är att se till att så många människor som möjligt har tillgång till konst och kultur av hög kvalitet. Detta ansvar delar myndigheten med landsting, regioner och kommuner, med organisationslivet och med konstnärer och upphovspersoner. Denna uppgift och det delade uppdraget utgör grunden för den nationella kulturpolitiken. För att resultatet ska bli framgångsrikt gäller det att samverka. Samverkan bygger till stor del på dialog och samtal för att skapa samsyn.

Idag för Kulturrådet dialog med företrädare för myndigheter och institutioner, med konstlivet, politiker, tjänstemän och många andra kring vad som är viktigt i en modern kulturpolitik. Kulturrådet har tillsammans med övriga nationella kulturmyndigheter ansvar för att formulera statens synpunkter på hur en sådan kulturpolitik kan skapas.

Införandet av Kultursamverkansmodellen innebär att den nationella kulturpolitiken successivt utvecklas och förnyas. I den processen har Kulturrådet en central roll. Samtidigt stärker Kultursamverkansmodellen kulturen och kulturpolitiken på lokal och regional nivå.

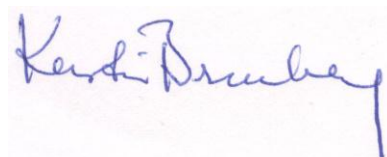
Under den aktuella budgetperioden 2012–2014 kommer de flesta landsting och regioner i landet att omfattas av modellen. Vi tror att Kultursamverkansmodellen på sikt kan få stor betydelse för att förstärka och förnya kulturpolitiken. Dels ger den ett större utrymme för regionernas egna behov och önskemål, dels kan angelägna övergripande frågor, som har direkt eller indirekt anknytning till kulturlivet, få större tyngd. Dit hör mångfaldsfrågor, jämställdhet, barns och ungas rätt till kultur – helt enkelt tillgänglighetsfrågor i ett brett perspektiv.

Samtidigt håller kultur på att bli något som växer utanför det traditionella politikområdet. Vi tolkar detta som att det idag finns en stark efterfrågan från det omgivande samhället på en kulturpolitik som det kan samspela med, inspireras av och spegla sig i. Att integrera kulturpolitiken i andra samhällsområden är en viktig del av förnyelseprocessen. Kulturpolitiken har i alltför liten omfattning haft möjligheter att påverka andra delar av sam-

hället. Vi tror att det är bra om denna marginalisering kan brytas. Detta sker inte genom att kulturområdet ensidigt agerar, utan det är ett gemensamt ansvar för hela samhället.

En av kulturpolitikens viktigaste uppgifter är att ta större plats i samtiden och spegla samhällets förändringar men också att utveckla kommunikationen mellan människor och grupper i samhället och att skapa förutsättningar för dem att utveckla sina skapande egenskaper. Detta kan ske på många sätt. Förutom inom institutionerna finns i det icke institutionsbundna kulturlivet – de fria grupperna och ideella organisationerna – en stor potential för detta. De fria grupperna inom teater, dans och musik svarar t.ex. för en betydande del av kulturutbudet. Detta till trots finns det delar av Sverige som inte nås av t.ex. professionell scenkonst i tillräcklig omfattning. En av kulturpolitikens viktigaste uppgifter är att professionell kultur görs tillgänglig i dessa delar av landet.

Kultur från Sverige är idag starkt efterfrågad. Samtidigt är det viktigt med ett inflöde till Sverige av kultur från andra delar av världen. Men konst och kultur kan också spela en stor roll inom både fattigdomsbekämpning och demokratiframjande arbete. Därför ser vi internationellt kulturutbyte som en mera omfattande verksamhet än turnéer och gästspel. Tillsammans med Sida och andra myndigheter kan Kulturrådet bidra med kunskap och kompetens inom detta område. På så vis konkretiseras det främsta målet inom den nationella kulturpolitiken: ”Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund”.

Kerstin Brunnberg
Styrelseordförande
Kulturrådet

Kennet Johansson
Generaldirektör
Kulturrådet

1. Sammanfattning

Den inledande delen av budgetunderlaget 2012–2014 beskriver viktigare omvärldsförändringar som kan få konsekvenser för kulturområdet. Det rör sig om ekonomi, demografi, kulturvanor och livsstil, barn och unga samt arbetsmarknadsfrågor. Ett särskilt avsnitt behandlar kulturpolitiska utvecklingstendenser.

Den senare delen innehåller Kulturrådets prioriterade områden och bedömningar av utvecklingen under perioden 2011–2013.

Kulturrådets förslag till resursförstärkningar för 2012 är följande:

- Totalt 80 miljoner kronor tillförs anslaget Bidrag till regional kulturverksamhet varav 20 miljoner kronor avser stöd till utvecklingsverksamhet av nationellt intresse.
- Ytterligare 23 miljoner kronor avsätts till det fria kulturlivet varav 10 miljoner kronor avser bild- och formområdet, 8 miljoner kronor dans och 5 miljoner kronor teaterområdet.
- 10 miljoner kronor tillförs Centrumbildningarna genom en överföring av medel från arbetsmarknadsbudgeten.
- 20 miljoner kronor avsätts för att möta det ökade behovet av rörliga medel för internationellt utbyte samt för övriga internationella insatser. Av detta belopp föreslås 10 miljoner kronor finansieras från utgiftsområdena 5 (Internationell samverkan) och 7 (Internationellt bistånd).
- 20 miljoner kronor avsätts till större arrangemang. Av dessa avser 10 miljoner kronor engångsbelopp 2012 till Strindbergsåret och 10-årsjubileet av Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne. 10 miljoner kronor avser stöd till festivaler, konferenser och större gästspel.
- 5 miljoner kronor avsätts som förstärkning av Kulturrådets förvaltningsanslag.

2. Inledning

Av undersökningar där man jämfört deltagande i kulturaktiviteter hos befolkningen i olika europeiska länder, framgår att Sverige ligger i topp när det t.ex. gäller bokläsning, teaterbesök och annan kulturkonsumtion. Om detta är ett bevis för att vår nationella kulturpolitik varit framgångsrik kan knappast sägas bestämt, men det mesta tyder på att utan de kulturpolitiska insatser som gjorts under de senaste 40 åren hade deltagandet varit mindre. Redan för mer än 20 år sedan ställde Europarådet frågan om Sverige nått ”det möjligas gräns” när det gällde tillgängligheten till kulturen bland befolkningen¹. Kunde man verkligen komma längre? Gick det att få intresset för teater, dans, musik, bildkonst och andra konstformer att växa ytterligare? Utvecklingen under den senaste 20-årsperioden visar att det är möjligt. Kultur betraktas av de allra flesta i vårt land som ”viktig” enligt de värderingsundersökningar som gjorts².

Genom den nya Kultursamverkansmodellen tar kulturpolitiken ytterligare ett steg för att öka tillgängligheten. Efter en intensiv planeringsperiod inleddes verksamheten den 1 januari 2011 i fem regioner: Skåne, Västra Götaland, Halland, Gotland och Norrbotten. Från och med nästa år förväntas ytterligare 11 landsting/regioner ansluta. Detta ställer såväl stat som region och kommun inför stora utmaningar att utveckla sin samverkan för att gemensamt öka tillgången till kultur av hög kvalitet för fler människor.

Kultursamverkansmodellen innebär att staten, regioner och kommuner samverkar kring fördelningen av kulturresurser över landet. Men även de ideella organisationerna – civilsamhället – och kulturlivet finns med som viktiga aktörer. Det är Kulturrådets bedömning att dessa kan tillföra samverkansmodellen viktig dynamik och utvecklingspotential. Under innevarande år (2011) ska Kulturrådet tillsammans med Riksantikvarieämbetet och Riksteatern sammanställa en rapport med exempel på hur kulturinstitutioner kan involvera det civila samhällets organisationer och andra ideella krafter i sina respektive verksamheter. Civilsamhället – å sin sida – formerar sig för att lättare passa in i de nya kulturpolitiska strukturerna på regional och lokal nivå. Kulturutövarnas och upphovsmännens organisationer agerar för att se till att viktiga frågor inom dessa områden finns med i de olika processerna.

Kultursamverkansmodellen har även satt uppföljnings- och utvärderingsfrågor i fokus. Landsting som fördelar statsbidrag enligt den nya modellen ska

¹ Statlig kulturpolitik i Sverige. En svensk rapport till Europarådet. Utbildningsdepartementet 1990.

² TNS Opinion & Social på uppdrag av EU-kommissionen 2007.

till Kulturrådet redovisa hur de statliga medlen har använts och vilka effekter som uppnåtts. De regioner som nu är parter i samverkansarbetet har visat ett stort intresse för dessa frågor. Efterfrågan på dialog och kunskapsutbyte är stort och när flera regioner kommer in i modellen, kräver detta att Kulturrådet tillförs både mer och ny kompetens för att tillgodose dessa önskemål.

När det gäller uppföljning, utvärdering och analys finns många eftersatta områden inom kulturområdet. Detta har både Kulturrådet och andra påpekat i olika sammanhang. Bl.a. därför innebär tillkomsten av Myndigheten för Kulturanalys en viktig förstärkning av detta arbete. Den nya myndigheten kommer att ha en annan roll än Kulturrådets, men för att såväl uppföljnings- och redovisningsarbetet som analysen av samverkansmodellens effekter ska kunna fungera bra redan från början, behövs ett nära samarbete.

Under 2011 har Kulturrådet och Konstnärsnämnden redovisat ett regeringsuppdrag som behandlar möjligheterna till ett närmare och fördjupat samarbete mellan de båda myndigheterna. I Kulturrådets budgetunderlag förs några av resonemangen från regeringsuppdraget vidare. Det gäller framför allt de behov av en mera flexibel och behovsanpassad bidragsstruktur som redovisas i den myndighetsgemensamma rapporten till regeringen. Några av Kulturrådets bidragsförordningar är gamla och behöver moderniseras. Syftet är i första hand att få ett regelverk som ökar träffsäkerheten och effektiviteten i statens stödinsatser inom kulturområdet men som också gör det möjligt att förhållandevis snabbt och enkelt kunna anpassa dem till nya och angelägna behov som uppstår. Den flora av förhållandevis små och specialdestinerade bidrag som finns idag bör ersättas med större, inkluderande och flexibla stödformer som på ett bättre sätt än idag är anpassade till kulturen som ”en dynamisk, utmanande och obunden kraft”.

Kulturrådet återvänder i föreliggande budgetunderlag till några av de betydelsefulla problemställningar inom kulturpolitiken som behandlades i det Manifest som sammanställdes av Kulturrådets styrelse 2008. De handlar om tillgänglighet, finansiering och kulturens roll i samhället men tar också upp andra aspekter av kultur och kulturpolitik, t.ex. hur kulturen kan göra sig gällande inom andra samhällsområden. Det finns en allt större samsyn kring det faktum att kulturen har en samhällsövergripande funktion och att kulturell kompetens och kreativitet har en stor betydelse när det gäller utvecklingen mot ett socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbart samhälle. Detta resonemang har direkt bäring på Kulturrådets verksamhet. Myndigheten finns idag med i olika samverkansprojekt som syftar till att ta till vara kompetens och erfarenheter på kulturområdet och använda dem i nya sammanhang.

Frågan om yttrandefrihet som en grundval för demokratiutveckling är en fråga som Kulturrådet alltmer kommit att betona och som nu också lyfts fram i Sveriges biståndspolitik. Frågan om yttrandefrihet ökar i vikt med varje övergrepp mot mänskliga rättigheter som sker. Frågan berör såväl vårt närområde som mer avlägsna länder och kräver också en daglig medvetenhet i vårt eget land, inte minst på konstens och det skrivna ordets område. Sverige har goda förutsättningar att påverka och bör göra det.

3. Samhällsförändringar

3.1 Ekonomi

I förra årets budgetunderlag från Kulturrådet (Budgetunderlag 2011–2013, Kulturrådets skriftserie 2010:2) fördes resonemang kring vilka effekter den ekonomiska krisen kunde ha på den offentliga ekonomin och – i förlängningen – den regionalt och kommunalt finansierade kulturen. Kulturrådet sammanställde tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) resultaten av en enkätundersökning om vilka förändringar i kulturbudgeten som landets kommuner och landsting gjorde mellan 2008 och 2010³. Den gav ett antal indikationer på att effekterna av den djupa ekonomiska krisen var begränsade när det gällde resurser på kultur- och fritidsområdena. Således ökade 16 av 21 landsting sina kulturbudgetar under 2010 medan de flesta primärkommuner lät sina kulturbudgetar vara oförändrade. Å andra sidan pekade de flesta prognoser för ett år sedan på att återhämtningen efter krisen skulle ta betydligt längre tid för kommuner och landsting än för näringslivet.

Utvecklingen blev annorlunda och anmärkningsvärd i förhållande till vad de flesta ekonomer prognosticerade i början av 2010. Ekonomin har under 2010 vänt uppåt betydligt mer kraftfullt sätt än vad som befarades och Sveriges BNP ligger idag ganska nära nivån före krisen. Men SKL:s prognoser varnar ändå kommuner och landsting för bakslag. 2011 börjar det tillfälliga statliga konjunkturstödet att fasas ut. Samtidigt väntas skatteintäkterna öka endast i mycket begränsad omfattning. Detta gör sammantaget att intäkter från skatter inte kan finansiera pris- och löneökningar eller klara kostnadsökningar till följd av ökade behov. Tillväxttakten kommer att dämpas ytterligare under 2012. Enligt SKL:s prognoser kommer de närmaste åren att

³ Kultur- och fritidsbudget i ekonomiska kristider. Enkätstudie om budgeten 2010 för kommuner och landsting. Kulturrådet och SKL 2010.

innebära strama villkor för framför allt landstingen. Dessa förutsägelser går delvis på tvärs mot regeringens prognoser för den svenska ekonomin, där man talar om hög tillväxt under de närmaste åren, även om man i den senaste officiella prognosen från oktober förra året pekar på risker för en svagare utveckling, främst på grund av stora statsfinansiella problem i omvärlden och befarade effekter på utvecklingen i Sverige.

Det mesta pekar ändå på att effekterna av den senaste finanskrisen är – för kulturens del – begränsade. På så vis liknar situationen tidigare ekonomiska kriser på 70- och 90-talen.

Men i vår omvärld påverkas kulturens villkor av något som kan betecknas som ett så kallat paradigmskifte. Den brittiska regeringen har beslutat om nedskärningar av kulturbudgeten för 2011 med närmare 30 procent, i Holland minskar man med 20. I andra europeiska länder sker detsamma: bl.a. Belgien, Kroatien, Lettland, Litauen, Portugal, Grekland, Tyskland och Italien.⁴ Flera experter och forskare inom det kulturpolitiska fältet säger att detta är något helt nytt. Så omfattande nedskärningar inom kulturen har man aldrig sett tidigare. Orsakerna till detta kan vara flera. Självklart spelar den ekonomiska krisen – direkt eller indirekt – en stor roll i de flesta av dessa länder, men det kan också vara en följd av ett förändrat politiskt läge och ett försök av politikerna att i en ansträngd ekonomi visa handlingskraft. Men att skära ned på kulturbudgeten ger i regel mycket små besparingar, anser experterna och pekar på att kulturbudgeten i de flesta av de berörda länderna ligger under 1 procent av BNP.⁵ Undantaget skulle i så fall vara Storbritannien, där nedskärningarna uppgår till närmare 100 miljoner pund – de största som gjorts sedan staten började stödja kultur 1940.⁶

Även i USA är kulturbudgeten en politisk stridsfråga. Republikanerna vill i sitt budgetförslag göra stora nedskärningar på kulturområdet. Förslagen rör bl.a. allt statligt stöd till National Public Radio (445 miljoner dollar) och National Endowment for the Arts (en amerikansk motsvarighet till Kulturrådet). Det återstår att se hur denna utveckling kommer att påverka kulturen i Sverige och världen.

⁴ Källa: sica, dutch centre for international cultural activities

⁵ Källa: Jörn Langsted, professor och forskare i kulturpolitik vid Århus universitet och Uffe Østergaard, professor vid Copenhagen Business School i en artikel, "Kultur blöder över hele Europa", i danska Information 8 nov. 2010.

⁶ Den brittiska regeringen har lanserat the Big Society som bl.a. innebär att de nedskärningar man gör inom olika samhällssektorer ska kompenseras genom frivilliga insatser från enskilda och organisationer: "a new culture of voluntarism, philanthropy, social action." (Källa: e-flux journal, january-february 2011)

3.2 Befolkning

Enligt preliminära siffror från SCB uppgick landets befolkning på nyårsdagen 2011 till 9 417 000 personer. Detta är en ökning med 76 000 jämfört med året innan, då ökningen låg på 84 000. Under 2009 invandrade 99 000 personer varav den största gruppen var återvändande svenskar. Sammanlagt invandrade personer med ca 180 olika medborgarskap. Under 2010 var invandringen något lägre men enligt SCB:s statistik har nästan 17 procent av Sveriges befolkning en utländsk bakgrund.

Sverige blir ett alltmer mångkulturellt land. I människors vardagsliv möts olika trosuppfattningar, kulturer och traditioner i en större utsträckning än förr. Det är en naturlig utveckling av globaliseringen som bör bejakas. Det stärker Sveriges möjligheter att få influenser och det bidrar till att stärka Sveriges förmåga att värdesätta andra kulturer. Därmed inte sagt att utvecklingen är problemfri. För att skapa ett samhälle med samexistens mellan det som är bekant och tryggt och det som är nytt och annorlunda, krävs en ömsesidig kunskap, förståelse och respekt. I det sammanhanget kan kulturen spela en allt viktigare roll.

Nästan hälften av Sveriges befolkning bor i någon av de tre storstadsregionerna. Under lång tid har befolkningen i Sverige koncentrerats geografiskt. Denna tendens har varit tydlig sedan början av 1990-talet. Men det är ett långsamt förlopp. Skillnaden i koncentrationen mellan år 1970 och 2009 är bara fyra procent.⁷ Det betyder att vi i stort sett har samma geografiska befolkningsfördelning idag som vi hade för 40 år sedan. Det är framför allt regioner med mer än 100 000 invånare som växer och regioner med färre invånare som minskar. Många andra länder uppvisar en liknande utveckling.

Men den geografiska fördelningen bör inte enbart ses i ett nationellt perspektiv. Inom de olika regionerna sker också stora förändringar. Den huvudsakliga inriktningen är förtätning av befolkningen. Det är framför allt gles- och landsbygdsregionerna i norra Sverige som visar upp en stark koncentration av befolkningen till vissa områden i regionerna. I de södra delarna av landet är befolkningskoncentrationen lägre och befolkningen således mer spridd över regionens yta.

⁷ Tillväxtanalys: Regional tillväxt 2010, en rapport om tillstånd och utveckling inom Sveriges FA-regioner.

Optimism

Stämningläget hos stora delar av Sveriges befolkning präglas av spirande optimism och framtidsförhoppningar – trots ekonomisk kris och stor arbetslöshet. Detta framgår av SOM-institutets tolkning av den svenska opinionsutvecklingen under de senaste åren (den senaste undersökningen gjordes 2009).⁸ Den visar också att människor i allmänhet anser att krisen på 1990-talet var allvarligare än den nyss passerade. Detta kan ha sin förklaring i att det under 2008–09 är många som upplevt att den egna ekonomin snarare förbättrats än försämrats. Den allmänna uppfattningen verkar vara att den senaste krisen gällt Sveriges ekonomi i högre grad än den privata.⁹ Trots detta toppar den höga arbetslösheten svenskarnas ”problemlista”, följd av oro för bl.a. otillräcklig sjukvård.

Av undersökningen framgår även att användningen av internet ökar hos den äldre delen av befolkningen. Det är framför allt bland 65–75-åringar som tillgången till internet har ökat, medan den fortfarande är mycket låg bland människor i spannet 75–85 år.

De flesta använder den tryckta morgontidningen, nyheterna i SVT och TV 4 och i Sveriges Radio som främsta nyhetskällor. Den förändring i medievanor som nu tydligt fortsätter är att den tryckta morgonpressen tappar läsare, en tendens som enligt SOM-institutet kraftigt accentuerats under de senaste två åren.

När det gäller framtiden finns ett antal huvudgrupper som är tydligt urskiljbara i undersökningen. Inom några områden finns en mycket påtaglig optimism. Det gäller jämställdhet, situationen för hbt-personer och miljö, där mellan 40 och 50 procent av befolkningen tror att det kommer att bli bättre i framtiden medan bara mellan fem och tio procent tror motsatsen. Inom några områden är optimisterna endast i knapp majoritet, det vill säga – många tror att det kommer att bli sämre. Det gäller bl.a. den allmänna levnadsstandarden och enskilda människors frihet. Den tredje gruppen består av bedömningar som i hög grad hamnar på minussidan. Enligt dessa kommer förhållandet mellan svenskar och människor med utländsk bakgrund att bli sämre. Skillnaderna i inkomster och levnadsförhållanden kommer dessutom att öka i samhället.

⁸ Sören Holmberg, Lennart Weibull: Nordiskt ljus, SOM-institutet, Göteborgs universitet 2010.

⁹ Se även Budgetunderlag 2011-2013, Kulturrådet 2010.

3.3 Kulturvanor och livsstil¹⁰

Sedan länge finns olika typer av kartläggningar av människors fritidsvanor i form av ”andel månadsaktivitet av årsaktivitet”. Kulturaktiviteter ligger högt i statistiken, även om det finns ett antal andra sysselsättningar som de flesta ägnar mer tid. I topp ligger natur och friluftsliv, tätt följda av motion samt sport och idrott liksom trädgårdsarbete. Först därefter kommer sådant som kan hänföras till kulturområdet: fotografering/filmning och bokläsning.

Ser man till de mera renodlade kulturvanorna (kulturkonsumtion och kulturutövande under de senaste 12 månaderna i procent) dominerar bokläsning. 83 procent av befolkningen i Sverige mellan 16 och 85 år har någon gång under det senaste året läst en bok. Den siffran har varit ganska stabil under de senaste 20 åren, möjligen med undantag för 1989 då andelen uppgick till 89 procent. Fotografering och filmning, en aktivitet som funnits med bara under de två senaste mätningarna 2008 och 2009, har visat höga siffror båda åren. Under 2009 har hela 75 procent, dvs tre fjärdedelar av Sveriges vuxna befolkning ägnat sig mer eller mindre regelbundet åt detta. Att besöka en historisk sevärdhet eller byggnad är också populärt (63 procent), liksom att gå på bio, som under i stort sett hela 2000-talet legat på över 60 procent (65 procent). I botten på aktivitetsligan i SOM:s mätning ligger körsång (7) och spela teater (lajv) (5).

Den riktigt flitiga läsaren, som läser minst en gång i veckan, är en kvinna i övre medelåldern (50–64 år), bosatt i någon av storstäderna (Stockholm, Göteborg, Malmö), har eftergymnasial utbildning och betraktar sig själv som medelklass (”högre tjänstemannahem”). Hälsan är god, liksom hushållsinkomsten. Hon är förhållandevis nöjd med livet. Vi ser ungefär samma mönster om vi betraktar den typiske biblioteksbesökaren men med ett par intressanta undantag: Här dominerar åldersgruppen 16–29 år, hushållsinkomsterna och livstillfredsställelsen är mera utjämnad och den självupplevda klasstillhörigheten är snarare lägre medelklass. Ungefär så här ser det ut när det gäller kulturvanor. Det är ganska enkelt att med hjälp av mätningarna definiera den genomsnittliga kulturkonsumenten som en välutbildad storstadskvinna med bra inkomst, god hälsa och livsaptit. Men man kan ändå konstatera att bilden av den typiska kulturkonsumenten börjar blekna. Ser man till hela spannet av kulturaktiviteter som mäts, med både konsumtion och utövande verksamhet, är det åldrarna 16–29 år som dominerar. Medelålders kvinnor har fortfarande ett relativt starkt grepp om teater, klassisk

¹⁰ Avsnittet bygger på SOM-institutets rapport Kulturvanor i Sverige 1987-2009, SOM-institutet, Göteborgs universitet 2010.

musik och bokläsning men när det gäller biobesök, dansföreställningar, rockkonserter och biblioteksbesök dominerar ungdomarna. Inom hela det utövande fältet – måla, skriva poesi och dagbok, spela teater och fotografera – är det en klar övervikt för åldrarna 16–29 år. Även när det gäller deltagande i studiecirkel dominerar denna åldersgrupp enligt SOM:s undersökning.

Men det finns en allt större lucka mellan kulturvaneundersökningarna och verkligheten. Undersökningarna håller sig i allt väsentligt till de traditionella kulturuttrycken och de traditionella formerna för att ta del av dessa. Vid en internationell jämförelse kan vi – bl.a. med kulturvaneundersökningarnas hjälp – konstatera att i Sverige bor kanske Europas mest kulturaktiva människor. Men vad är det siffrorna säger? Så gott som dagligen läser vi om hur digitaliseringen når nya områden, hur den omskapar våra levnads- och kulturvanor och hur den bidrar till att utveckla nya konstformer och ger allt flera människor ökad tillgång till allt mer kultur. Detta visar kulturvaneundersökningarna inte mycket av. En bidragande orsak är förmodligen att arenorna för de nya livsstilarna och kulturmönstren är svåra att överblicka och inte låter sig fångas i de traditionella mätningarna. Här krävs både en metodutveckling och skarp analys som i högre grad än nu kopplar samman kulturvanemönstren med förändringar av teknik, samhällsutveckling och värderingar för att vi på sikt ska få undersökningar vilkas resultat bättre motsvarar verkligheten än idag.

3.4 Barn och unga

Enligt de nationella kulturpolitiska målen ska kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet präglade samhällets utveckling. Detta breda anslag är en viktig utgångspunkt för Kulturrådets insatser för barn- och ungdomskultur.

Samhällets resurser till kultur för barn och unga har ökat från ca 3,5 miljarder kronor år 1998 till 5,5 miljarder tio år senare. Det visar den rapport om barns och ungas kultur som Kulturrådet har sammanställt.¹¹ Det är första gången på tolv år som en sådan undersökning görs. Mycket har hänt under dessa år och slutsatserna som dras med undersökningen som grund är att utvecklingen är övervägande positiv. Den största skillnaden jämfört med slutet av 1990-talet är att barns och ungas medieanvändning idag är omfattande och komplex och starkt integrerad med kulturvanorna.

¹¹ Barns och ungas kultur. Kulturen i siffror 2010:1, Kulturrådet 2010.

Barnkulturfältet består av såväl kultur för barn och kultur med och av barn. Barn och unga erkänns inte bara som konsumenter utan också som kompetenta medskapare av sin egen kultur.

Sedan FN:s barnkonvention ratificerades av Sverige 1990 har ett långsiktigt, strategiskt arbete pågått för att förverkliga konventionens intentioner. För barnkulturen – som inte garanteras genomlagstiftning – har konventionen inneburit en mycket viktig draghjälp. Barnkonventionens artikel 12 beskriver barnets rätt att fritt uttrycka sina åsikter, vilket har lett till ökat fokus på barnets rätt till inflytande och delaktighet.

Barnperspektivet finns idag allt oftare integrerat i lagar och förordningar, i särskilda uppdrag till myndigheter och i nationella dokument som de kulturpolitiska målen. Kultur för barn och unga har under de senaste 35 åren varit ett starkt prioriterat område inom kulturpolitiken. Under senare år har bl.a. det strategiska användandet av barnkonventionen och den utredning som Aktionsgruppen för barnkultur presenterade 2006 ytterligare förstärkt denna inriktning inom kulturpolitiken.

För att barn- och ungdomskulturen ska få den genomslagskraft i samhället som uttrycks i de kulturpolitiska målen är en utökad samverkan med utbildningspolitiken önskvärd. Den breda satsningen Skapande skola banar väg för samarbeten på lokal och regional nivå. Kulturrådet har i tidigare budgetunderlag föreslagit att medel ska föras över från utbildningsbudgeten för att ytterligare förstärka en positiv utveckling. Nu pågår dialog med Skolverket för att undersöka hur en utökad samverkan mellan myndigheterna kan stödja arbetet med konst och kultur i skolan.

Kulturrådets strategiska arbete

Kulturrådet har i uppdrag att följa utvecklingen inom området barn- och ungdomskultur samt vara samlande, stödjande och pådrivande när det gäller barns kulturella rättigheter. Barns och ungas rätt till kultur är och har varit en prioriterad fråga både när det gäller Kulturrådets bidragsgivning och i myndighetens samverkan med andra aktörer inom kulturpolitiken.

Ett av målen i myndighetens strategi för barn- och ungdomskultur är att minst 30 procent av bidragsgivningen ska gå till verksamhet som vänder sig till barn och unga.

Kulturrådet vill framhålla betydelsen av att barns kulturella rättigheter inte kopplas alltför starkt till en bidragsform som är kopplad till skolan. Skap-

ande skola är ett viktigt medel för att stärka barns tillgång till konst och kultur men även stöd till fria grupper inom scenkonstområdet, arrangörer, kulturinstitutioner, läsfrämjande och litteratur har stor betydelse för att säkerställa professionell konst- och kulturverksamhet för barn och unga. Det måste också finnas möjligheter att arbeta experimentellt och nyskapande med det konstnärliga innehållet. Under införandet av kultursamverkansmodellen finns stora behov av dialog mellan stat, regioner och kommuner om strategisk utveckling av barn- och ungdomskulturfrågorna.

Ny nationell webbplats för barnkultur

Både de kulturpolitiska målen och FN:s barnkonvention betonar allas rätt att ta del av samhällets kulturliv. Barn i Sverige har ännu inte jämlika förutsättningar att få del av kulturverksamhet eller att utvecklas till sin fulla potential, t.ex. när det gäller färdigheter som läsförståelse, vilket visas i den senaste PISA-undersökningen¹². Socioekonomiska förhållanden, kön och föräldrars utbildningsnivå hör till de faktorer som påverkar. Att utgå från ett barnperspektiv i barnkonventionens mening kräver därför en helhetssyn på barnets rättigheter och samverkan mellan olika aktörer vars uppdrag berör barns rättigheter – inom kulturområdet, men även mellan kulturpolitik, socialpolitik och utbildningspolitik. Ett sådant arbetssätt förordas också i den nationella strategi för genomförande av barnkonventionen som beslutades av riksdagen den 1 december 2010.

Kulturrådet kommer därför att väsentligt öka samverkan med andra myndigheter och med andra politikområden när det gäller barns rätt till kultur. Ett led i detta arbete är den nationella webbplats för barn- och ungdomskultur som publiceras 2011. Webbplatsen ska erbjuda en samlad omvärldsbevakning på området men också verka pådrivande för samverkan, nätverk och erfarenhetsutbyte inom området. Den blir därmed ett viktigt verktyg för att synliggöra både statliga myndigheters och regionala och lokala aktörers verksamhet på området. Webbplatsen blir också ett forum för att hitta och dela med sig av erfarenheter och kunskap.

Samtidigt är det viktigt att identifiera de hinder som finns för en fortsatt positiv utveckling inom detta område. En allt större barnfattigdom är givetvis något som påverkar barns tillgång till kultur. Rädna Barnens senaste rapport om barnfattigdomen visar att 220 000 barn i Sverige år 2008 levde i

¹² PISA (Programme for International Students Assessment) är en OECD-undersökning som ur ett internationellt perspektiv sammanställer information om utbildning. I PISA-undersökningen bedöms 15-åringarnas kunskaper och färdigheter i matematik, naturvetenskaper, läsning och problemlösning.

fattigdom¹³. Rädda Barnen har sedan 1991 genomfört studier som speglar barns välfärd i Sverige. Dessa visar bl.a. att barnfattigdomen år 2007 nådde sin lägsta nivå sedan mätningarnas start. Under 2008 bröts dock trenden. Barnfattigdomen ökade med 0,6 procent, vilket motsvarar 10 000 barn. Rädda Barnen konstaterar att denna ökning i tid sammanfaller med den första fasen i konjunkturedgången 2008 och kräver nu konkreta politiska åtgärder för att förebygga och bekämpa barnfattigdomen.

Bland rapportens slutsatser kan nämnas att barnfattigdomen är mer än fem gånger så hög bland barn med utländsk bakgrund (29,5 procent) som bland barn med svensk bakgrund (5,4 procent). Barnfattigdomen varierar också starkt mellan Sveriges kommuner, från 3 procent i Täby till 31 procent i Malmö. Genomgående är barnfattigdomen högst i landets storstadsregioner och lägst i vissa kranskommuner till storstäderna.

Skapande skola

Ett viktigt verktyg för att öka barns och ungas tillgång till kultur är stödet Skapande skola, som från 2011 gäller grundskolans åk 1–9 och uppgår till 150 miljoner kr. Kulturrådet anser att även förskoleklassen på sikt bör omfattas av stödet, eftersom förskoleklassen är en del av skolan och ofta arbetar integrerat med åk 1.

Den senaste uppföljningen visar att kommunerna har god kännedom om stödet och att merparten av de skolhuvudmän som beviljats medel är positiva till de projekt som genomförts. År 2009 nåddes ca 50 procent av barnen i målgruppen av någon form av Skapande skola-insats.

Kulturrådet ägnar stora arbetsinsatser åt att informera om stödet och att föra dialog med företrädare från både skola och kulturliv om hur Skapande skola kan bidra till att utveckla skolans arbete med kultur och inte minst för att säkerställa att projekten ska ha en hög konstnärlig kvalitet. Den successiva utökningen av stödet till åk 1–6 och det ökande antalet deltagande kommuner och friskolor ställer växande krav på Kulturrådets handläggning och uppföljning.

2011 byggs Skapande skola ut ytterligare och omfattar hela grundskolan. Verksamheten bygger på att staten finansierar en bred kulturverksamhet i skolorna över hela landet. Parallellt med utbyggnaden görs, på regeringens uppdrag, en uppföljning av den verksamhet som hittills ägt rum inom ramen

¹³ Barnfattigdomen i Sverige, Rädda Barnen årsrapport 2010

för Skapande skola. Till grund för uppföljningsarbetet ligger främst de återrapporteringar av bidragen som skolorna har gjort till Kulturrådet. Man kan konstatera att begreppet Skapande skola nu är etablerat på de flesta håll och att verksamheten gjort att många skolelever inom grundskolan kommit i kontakt med kultur av olika slag.

Det är ovanligt att, som i detta fall, staten ensidigt finansierar kulturverksamhet på regional eller lokal nivå. Ofta bidrar kommuner, landsting eller regioner. I just fallet med Skapande skola lämnade regeringen den principen, framför allt för att brett kunna förankra och etablera Skapande skola i så många kommuner som möjligt. Idag har 97 % av landets kommuner någon gång deltagit i Skapande skola. I det läget kan det finnas anledning att ändra principerna för finansieringen på så vis, att även kommuner (och landsting/regioner) ekonomiskt bidrar till verksamheten. Detta skulle medföra att den samlade ekonomin för hela Skapande skola skulle öka betydligt. Dessutom är det rimligt att Skapande skola till viss del finansieras med hjälp av medel från utbildningssektorn, i synnerhet mot bakgrund av att syftet med verksamheten är att bidra till läroplanens måluppfyllelse.

3.5 Arbetsmarknaden för kulturutövare

I takt med att verkningarna av den ekonomiska krisen klingar av och ekonomin återhämtar sig, ljusnar också läget något på arbetsmarknaden. Detta gäller även arbetsmarknaden inom kultur och media. Den prognos som Arbetsförmedlingen kultur och media presenterade i december 2010 och som gäller 2011 visar att antalet jobb ökar – om än långsamt.¹⁴ Man räknar med en ökning på ca 1,5 procent fler sysselsatta under 2011 jämfört med 2010. Det betyder mellan 1 000 och 1 500 fler personer i arbete. Precis som under de senaste åren vill arbetsgivarna ha personer med en bred yrkesprofil. Samtidigt fortsätter utvecklingen mot allt fler kortare och tillfälliga anställningar. Ökningen av antalet frilansare och egna företagare fortsätter.

Antalet anställda inom kulturbranscherna steg enligt SCB:s beräkningar från ca 52 000 år 2004 till ca 59 000 i slutet av 2009 för att sedan snabbt sjunka till ca 55 000 år 2010.

Prognosen beräknar att antalet personer inom kultur och media som är öppet arbetslösa eller deltar i program med aktivitetsstöd kommer att minska från

¹⁴ Arbetsmarknadsutsikter, Kultur och media 2011, prognos hösten 2010, Arbetsförmedlingen

3 600 vid utgången av 2010 till någonstans mellan 2 500 och 3 000 i slutet av 2011. I prognosen betonas också vikten av att ha en uppdaterad kompetens, vilket indikerar att behovet av kompetensutveckling i denna bransch är stort och viktigt när utvecklingen går mot färre anställda och fler frilansare och egenföretagare.

Merparten av kulturlivet är idag en frilansmarknad. Det övergripande målet för arbetsmarknadspolitiken i Sverige är att den ska fungera på ett effektivt sätt, där arbetssökande matchas med lediga jobb. En sådan funktion har centrumbildningarna inom kulturområdet. De tolv centrumbildningar som får ekonomiskt stöd av Kulturrådet för sin verksamhet spänner över flera konstområden och bidrar till att bredda arbetsmarknaden för kulturskapare. Andra arbetsmarknadspolitiskt och kulturpolitiskt viktiga instrument är Teater-, Musik- och Dansallianserna som erbjuder en grundanställning till frilansande professionella konstnärer under perioder då de inte anlitas i andra sammanhang.

Kulturrådet deltar i ett antal av de uppdrag som ingår i regeringens handlingsplan för kulturella och kreativa näringar¹⁵. Syftet med handlingsplanen är att skapa goda förutsättningar för entreprenörer samt potentiella och befintliga företagare inom kulturella och kreativa näringar att utveckla sina affärsidéer och företagande. Detta kan i sin tur bidra till regioners tillväxt och svensk konkurrenskraft. De särskilda uppdrag som ingår i handlingsplanen ligger hos Tillväxtverket, Tillväxtanalys och Vinnova. Kulturrådet deltar som samverkanspart i bl.a. kompetensutveckling för myndigheter och aktörer, entreprenörskap i utbildningar, rådgivning (branschguider) och mäklarfunktioner. Kulturrådet har identifierat ett antal behov och möjligheter för att skapa goda förutsättningar för entreprenörer och företagare. Det handlar både om att stärka det internationella perspektivet genom att stödja kulturexporten och om utveckling av stöd till mellanhänder i form av producer, curatorer m.fl.

3.6 Kulturpolitiska utvecklingstendenser

Det finns ett antal grundläggande kulturpolitiska frågor som ständigt diskuteras. Tillgänglighet och förnyelse är två av dem. Finansiering är en annan. Varje konstruktiv diskussion kring dessa frågor bidrar till att skapa ökad förståelse för att kulturpolitiken hela tiden måste utvecklas.

¹⁵ Handlingsplan för kulturella och kreativa näringar, Näringsdepartementet och Kulturdepartementet 2009.

För några år sedan sammanställde Kulturrådet ett antal av dessa grundläggande frågor i ett manifest.¹⁶ Tanken var att dessa ämnen skulle finnas med i den kulturpolitiska diskussionen under lång tid. Kanske skulle frågeställningarna revideras och argumenten förändras något, men de skulle alla vara en del av den pågående diskussionen om kulturpolitikens funktion och status i samhällsdebatten. De skulle också vara något av riktningssvisare för Kulturrådets verksamhet, användbara för såväl styrelse och ledning som för handläggare och andra tjänstemän i organisationen. Med utgångspunkt i några av de områden och frågeställningar som behandlades i Manifestet, vill Kulturrådet nu föra denna viktiga diskussion vidare.

- *Kulturrådet vill verka för att kulturpolitiken får en mer framträdande roll i samhällsutvecklingen och utgår från ett helhetstänkande*

I allt flera länder – också i Sverige – finns en övertygelse om att kulturen på ett högst påtagligt och viktigt sätt bidrar till hela samhällsutvecklingen. Man brukar ofta jämföra med utvecklingen på miljöområdet och peka på att det idag inom de flesta samhällsområden knappast fattas något viktigt övergripande politiskt beslut utan att man först gör en miljökonsekvensbeskrivning. Detta bygger naturligtvis på en ökad medvetenhet om miljöfrågornas betydelse inom alla delar och alla nivåer av samhället. Denna insikt har vuxit fram genom ett långsiktigt och mödosamt arbete, där den enskilda människans insatser är lika viktiga som samlade nationella eller globala initiativ.

En av den moderna kulturpolitikens grundläggande ambitioner har – på samma sätt – varit att påverka såväl den enskilda människan som samhället i stort. Att ge människor tillgång till ett rikt och varierat kulturliv skapar sannolikt förutsättningar för bättre levnadsbetingelser och ett – i många avseenden – bättre samhälle. Men det behövs givetvis också annat. Mycket av detta åstadkoms genom olika samhällsinsatser, där kulturen är en del. Därför ställs idag mycket större krav än tidigare på att olika politikområden samverkar för att åstadkomma detta. De insatser som görs på kulturens område betraktas idag ur ett brett samhällsperspektiv. Kulturen får verklig betydelse i samverkan med andra krafter där den också kan tillföra en viktig dimension till andra områden. Detta ställer större krav på analys av vad som händer och kommer att hända till följd av förändringar i samhället och vad detta betyder för Kulturrådets verksamhet.

¹⁶ Prioriterade frågor ur Kulturrådets perspektiv, Kulturrådet juni 2008.

- *Staten bör ha en bidragsstruktur som är transparent, flexibel och anpassade till dagens behov inom kulturlivet*

Att fördela resurser inom kulturområdet är en ansvarsfull uppgift. Det är viktigt att syftet med bidragen, liksom själva fördelningsprocessen, är tydlig och att det framgår på vilka grunder bidragen lämnas. Kompetens, integritet och professionalitet är utomordentligt viktiga egenskaper hos den myndighet eller organisation som fördelar medlen. Det är också av största vikt att man kan beskriva effekterna av insatserna och kunna relatera dem till de övergripande mål som gäller för den nationella kulturpolitiken. Systemet med arbets- och referensgrupper med sakkunskap som inhämtas utanför myndigheten är också en garant för kvalitet, mångfald och integritet i något så ansvarsfullt som bidragsfördelning. Det säkrar bl.a. armlängds avstånd till politiken när det gäller bidragsbesluten.

Kulturrådet har fått en större frihet att omdisponera medel och därmed uppnå ökad flexibilitet i bidragsgivningen. Antalet bemyndiganden, som tillåter en mera flexibel hantering av stöden över tid, har ökat bland Kulturrådets anslag. Över tid skiftar dessutom initiativen och nyskapandet inom kulturlivet mellan olika delar av landet, vilket kan påverka fördelningen av de statliga resurserna.

Samtidigt som det ofta handlar om oförutsägbara och nyskapande projekt med relativt kort livslängd – och därmed också en viss typ av stödinsatser från samhället – finns det också behov av långsiktighet inom kulturpolitiken. I samband med etableringen av Kultursamverkansmodellen har behovet av långsiktiga stödinsatser från stat och region betonats, bl.a. för att man som institution eller fri grupp ska kunna planera sin verksamhet så effektivt som möjligt.

Kontentan av detta är således att det behövs stödinsatser såväl i det korta som långa perspektivet. Fortfarande finns en del hinder för att kunna realisera detta. Kulturrådet tar på annan plats i budgetunderlaget upp behovet av att förändra och modernisera vissa bidragsförordningar för att kunna få dessa bättre anpassade till ett dynamiskt kulturliv.

- *Behovet av kunskapsutveckling, utvärdering och analys ökar*

En central kulturmyndighet med ett nationellt uppdrag är i allra högsta grad beroende av god kunskap om – förutom de egna ansvarområdena – sam-

hällsutvecklingen i stort. När staten nu genom Kultursamverkansmodellen stärker samarbetet med regioner och kommuner, blir det än mer viktigt att kunna ha kunskap och förståelse för de processer, politiska beslut m.m. som styr utvecklingen inom olika samhällssektorer. Den ökade internationaliseringen inom kulturområdet ställer också helt nya krav på kunskapsinhämtning när det gäller andra länders kulturpolitik och samhällsstruktur. Behovet av uppföljning, utvärdering och analys av statens insatser på kulturområdet ökar.

Myndigheten för kulturanalys, som inleder sin verksamhet i april 2011, väntas bli en förstärkning i detta arbete. Det betyder dock inte att behovet av uppföljnings- och analyskompetens vid Kulturrådet minskar. Snarare är det ett tecken på att diskussionen kring dessa frågor kommer att öka på alla plan. Under förberedelsearbetet till Kultursamverkansmodellen har Kulturrådet kunnat notera ett ökat intresse för uppföljnings- och utvärderingsfrågor i anslutning till den nya verksamheten. Självklart har alla parter ett stort intresse av att kunna bedöma resultatet av denna stora förändring av den kulturpolitiska infrastrukturen.

Sammantaget behövs såväl vetenskaplig forskning som statistik och analyser av centrala frågor inom kulturområdet. Det är angeläget att staten – genom bl.a. Kulturrådet och den nya analysmyndigheten – skapar goda förutsättningar för detta tillsammans med regioner och kommuner, kulturens institutioner och organisationer samt övriga berörda aktörer. Det är ett brett spektrum av frågor som på detta sätt behöver belysas – allt från konstnärers villkor och konstens roll inom olika samhällssektorer till tillgänglighetsfrågor och kulturvanor. Resultatet på sikt bör bli en kulturpolitik som ännu bättre än idag bidrar till att de högt uppsatta mål, som riksdagen beslutat, uppfylls.

- *Konst och kultur är inte enbart ett ansvar för kulturlivet*

Sverige har under en lång tid haft en långsiktig och verkningsfull kulturpolitik. Samhällets insatser har varit betydande och de har gett resultat, bl.a. i form av ett högt deltagande i kulturlivet hos de som bor i landet. Men samtidigt har kulturen som politikområde varit isolerad. Detta har medfört en i vissa avseenden allt tydligare avgränsning från andra politikområden och, över tid, en allt snävare definiering. Kultur har i allt väsentligt betraktats enbart som de etablerade konstformerna. Genom detta har kulturpolitiken fått en tydlig identitet, men samtidigt knappast haft tillgång till de utveck-

lingsmöjligheter som ett samspel med aktörer inom andra samhällssektorer erbjuder.

Det finns idag många tecken som tyder på att denna isolering håller på att brytas. Dels finns kulturen med som en tydlig dimension inom många områden: utbildning, utrikes-, handels- och näringspolitik för att nämna några, dels har den på senare år fått en central – om än ibland ifrågasatt – roll i det regionala och lokala utvecklingsarbetet. Kultur och hälsa-arbetet är ytterligare en aspekt av detta.

Det finns en allt större samsyn kring det faktum att kulturen har en samhällsövergripande funktion och att kulturell kompetens och kreativitet har en stor betydelse när det gäller utvecklingen mot ett socialt, miljömässigt och näringslivsmässigt hållbart samhälle.

Detta resonemang har direkt bäring på Kulturrådets verksamhet. Myndigheten finns idag med i olika samverkansprojekt som syftar till att ta till vara kompetens och erfarenheter på kulturområdet och använda dem i nya sammanhang. Genom arbetet med Kultursamverkansmodellen finns också möjligheter att både delta i och att dra direkt nytta av det ofta breda samhällspolitiska utvecklingsarbete som bedrivs på regional nivå och där kulturen ofta har en central roll. Genom EU-medlemskapet och genom andra internationella kontakter har Kulturrådet möjligheter att följa intressanta projekt i andra delar av världen.

Det är angeläget att använda Kulturrådets sakkunskap i sådana sammanhang där kulturen kan utvecklas inom andra samhällsområden.

Kulturrådet har under de senaste åren aktivt medverkat i uppdrag som rört det regionala utvecklingsarbetet. De olika uppdragen har medfört en ökad kunskap och förståelse för andra politikområdets mål och prioriteringar samt en ökad förståelse för regionala förutsättningar rörande kulturverksamheten i ett vidare regionalt sammanhang. Uppdragen har också medfört att Kulturrådet byggt upp en nära samverkan med andra myndigheter både inom och utanför kulturområdet, men också med landsting och regioner.

Andra områden, där Kulturrådet aktivt medverkat och där liknande effekter uppnåtts, är arbetsmarknadsområdet (centrumbildningarna, allianserna), skola och utbildning (Skapande skola) och biståndsverksamhet (samarbetsavtal med Sida). Det är angeläget att fortlöpande diskutera formerna för denna samverkan.

- *Yttrandefrihet är en förutsättning för konsten och därmed för kulturen och ytterst för demokrati*

Detta är en fråga som Kulturrådet alltmer kommit att betona vikten av som en absolut förutsättning för demokratiutveckling som också nu lyfts fram i Sveriges biståndspolitik. Frågan om yttrandefrihet ökar i vikt med varje övergrepp mot mänskliga rättigheter som sker. Kulturrådet har i arbetet med fristadsförfattare funnit stöd för detta i landstingens och regionernas kulturpolitik. Syftet är inte enbart att bidra till ökade möjligheter till bostad och försörjning utan också att skapa förutsättningar till litterär gemenskap och dialog med svenska kolleger, läsare och publik.

Det är betydelsefullt att göra det möjligt för alla människor att genom kulturella uttryck komma till tals med sina tankar, behov och erfarenheter. Kulturrådet konstaterade redan i budgetunderlaget för 2011–2013 att det finns behov av åtgärder för att de nationella minoriteterna ska kunna behålla och utveckla sin kultur och att främja de nationella minoritetsspråken.

Frågan om yttrandefrihet berör såväl vårt närområde som mer avlägsna länder och kräver också en daglig medvetenhet i vårt eget land, inte minst på konstens område. Sverige har goda förutsättningar att påverka och bör göra det. Kulturrådets kontakter och kompetens är därvidlag en tillgång som ska användas mer i samarbete med andra myndigheter, t.ex. Sida.

4. Förslag till prioriterade områden

4.1 Kultursamverkansmodellen

Utöver de fem regioner som omfattas av modellen från och med 2011, förväntas ett stort antal län/regioner ansluta 2012. För att uppnå dynamik i samverkansmodellen och skapa utrymme för nya gemensamma åtaganden av stat, regioner och kommuner krävs ett medelstillskott under perioden.

Förväntningarna i regionerna på utfallet av samverkansmodellen är stora. Arbetet med kulturplaner i de fem regionerna som inleddes under 2010 har visat att ambitionen är stor när det gäller att utveckla kulturen både på regional och på lokal nivå. Från flera håll understryker man vikten av att kulturen nu får en tydligare plats i hela regionens utvecklingsarbete. Regioner-

na ser sin nya roll som samordnare av lokala, regionala och statliga medel som ett viktigt steg i ett strategiskt arbete för att utveckla kulturverksamheten och öka tillgängligheten till kulturutbudet.

Även från statens sida är en av de viktigaste målsättningarna med Kultursamverkansmodellen att den ska bidra till att vitalisera och ytterligare utveckla kulturlivet i hela landet. Detta kan bl.a. ske genom att såväl landsting och regioner som kommuner satsar större ekonomiska resurser på kulturverksamhet av olika slag. I de fem regionala kulturplaner som ligger till grund för kultursamverkan i Skåne, Halland, Västra Götaland, Gotland och Norrbotten finns flera exempel på utvecklingsområden där regionerna vill öka insatserna. Det är viktigt att staten på olika sätt kan stödja en sådan utveckling.

Det är Kulturrådets bedömning att ett fördjupat samarbete mellan landstingen, kommunerna, staten och civilsamhället skulle kunna tillföra Kultursamverkansmodellen betydande dynamik och bredd. Regeringen tog under 2010 initiativ till en serie möten där företrädare för civilsamhället bl.a. fick möjligheter att själva uttrycka vilka förhoppningar och möjligheter man ser i det utökade samarbetet. Under innevarande år (2011) ska Kulturrådet tillsammans med Riksantikvarieämbetet och Riksteatern sammanställa en rapport med exempel på hur kulturinstitutioner kan involvera det civila samhällets organisationer och andra ideella krafter i sina respektive verksamheter. Allt detta pekar på att civilsamhällets ideella krafter kommer att spela en allt mer betydelsefull roll i kulturlivet. Det är därför angeläget att de ekonomiska resurser som satsas inom ramen för samverkansmodellen också har civilsamhällets olika delar som mål.

Kulturrådet föreslår

- *att totalt 80 miljoner kronor tillförs anslaget Bidraget till regional kulturverksamhet fr.o.m. 2012 varav 20 miljoner kronor avser stöd till utvecklingsverksamhet av nationellt intresse.*

4.2 Det fria kulturlivet

Enligt Kulturrådets bedömningar bör ökade resurser under perioden i första hand användas för att kunna förbättra de ekonomiska villkoren för det fria kulturlivet, ytterligare stödja den konstnärliga utvecklingen inom scenkonsten, stimulera konstnärlig förnyelse och utvecklingen av gränsöverskridande

konstformer. Möjligheten till kompetensutveckling för kulturutövare bör också beaktas.

De fria grupperna inom scenkonsten svarar, vid sidan om institutionerna, för en stor del av kulturutbudet. Särskilt gäller detta för barn och unga. De fria gruppernas rörlighet gör också att deras föreställningar når ut till många människor. Trots detta finns det delar av Sverige som inte är tillräckligt tillgodosedda när det gäller t.ex. professionell teater och dans. Det borde vara en av kulturpolitikens – och därmed Kulturrådets – viktigaste uppgifter att bidra till att sprida professionell kultur till dessa delar av landet. Samverkan mellan institutioner och fria grupper förekommer idag men skulle kunna utvecklas ytterligare och därmed kunna bidra till en bättre spridning av framför allt teater- och dansföreställningar. De fria gruppernas verksamhet drivs med förhållandevis små medel. Fortsatta offentliga insatser är angelägna för att möjliggöra fortsatt konstnärlig och kulturpolitisk utveckling inom det fria kulturlivet. Det gäller inte minst utvecklingen av fria grupper inom minoritetskulturen, t.ex. samer och romer.

Teater

Ansökningarna till Kulturrådet visar bl.a. att behovet av ökade anslag inom området är mycket stort. Utan större ekonomiska resurser kan inte de fria grupperna inom fältet utvecklas på det sätt som behövs, varken konstnärligt eller kulturpolitiskt. Enligt Kulturrådets bedömning har fältet behov av bra spelplatser. De fria gruppernas befintliga scener fyller en viktig funktion inom den fria scenkonstens infrastruktur och är nödvändiga för att producera föreställningar och att upprätthålla annan verksamhet. Flera av de nya grupperna och konstellationerna har inte egna lokaler och det är viktigt att det finns en infrastruktur inom området som även ger plats för dessa. Möjligheterna att i en framtid förfoga över gemensamma ”scenkonsthus”, där flera grupper kan dela på utrymme och resurser och där olika verksamheter kan förekomma, är ett förslag till lösning som diskuterats i flera olika sammanhang. På sikt kan detta leda till att resurser frigörs för andra angelägna ändamål. Kulturrådet har också uppgiften att peka på möjligheten till lösningar för att frigöra resurser.

Inom teaterområdet, liksom inom både dans och musik, finns en diskussion om möjligheten att ge ett väsentligt högre stöd till ett antal konstnärligt intressanta grupper, främst för att kunna åstadkomma en förnyelse av de konstnärliga uttrycken inom fältet. Med oförändrade anslag kräver detta hårda prioriteringar och riskerar att gå ut över den konstnärliga mångfalden inom området.

Dans

Regeringen har i budgetpropositionen för 2011 framhållit dansen som ett fortsatt prioriterat område. Kulturrådet har i sitt handlingsprogram för den professionella dansen från 2006 beskrivit de långsiktiga behoven inom området och vilka insatser som behöver göras för att stärka området. Den professionella dansen finns också med som ett utpekade område för fördjupat samarbete mellan Kulturrådet och Konstnärsnämnden i den rapport som de två myndigheterna lämnade till regeringen i början av januari 2011. Där är man överens om att det är angeläget att samverka kring frågor som rör den konstnärliga utvecklingen inom området. Det handlar bl.a. om att höja nivån på verksamhetsbidragen och på lämpligt sätt differentiera stöden utifrån verksamhet och behov hos olika kategorier av grupper och koreografer.

I rapporten slås bl.a. fast att svensk danskonst haft en stark utveckling under de senaste åren. Bl.a. har den blivit allt mera internationellt efterfrågad.

Även möjligheterna att turnera nationellt har förbättrats. De fria dansgrupperna och koreograferna är idag en heterogen grupp med olikartade produktionsförutsättningar och struktur. Detta bör tydliggöras, bl.a. genom att Kulturrådets produktionsbidrag för fria dansgrupper och koreografer utvecklas. Ett av de förslag som Kulturrådet och Konstnärsnämnden gemensamt står bakom i rapporten till regeringen är att Kulturrådet ska kunna ge ett mindre antal professionella och väl etablerade grupper och koreografer ett betydande och långsiktigt verksamhetsstöd, bl.a. för att de bättre ska kunna planera en kontinuerlig verksamhet både nationellt och internationellt. För andra grupper/koreografer fungerar dagens bidragssystem med dels projektbidrag, dels verksamhetsbidrag tillfredsställande medan den kategori fria grupper och koreografer som är verksam inom en mera laborerande och forskningsinriktad konst i första hand bör hänvisas till Konstnärsnämndens projektbidrag.

Genom att tydliggöra såväl de olika stödbehoven som de båda myndigheternas olika kulturpolitiska roller skulle på sikt en större dynamik och effektivitet i det statliga stödsystemet inom dansområdet kunna uppnås. Samtidigt är det viktigt att understryka vikten av att området under perioden tillförs ytterligare resurser, främst för att tillförsäkra att den konstnärliga kvaliteten ligger på en fortsatt hög nivå.

Musik

Enligt regeringens intentioner tillförs Kulturrådet ytterligare medel för insatser inom det fria musikområdet från och med 2012. Detta – tillsammans

med tillkomsten av Statens musikverk under 2011 – gör att stora delar av statens insatser inom musiklivet omstruktureras. Kulturrådet kommer att under 2011 analysera de stödbehov som föreligger inom olika delar av musikområdet för att de tillkommande medlen ska kunna användas på ett så effektivt och ändamålsenligt sätt som möjligt. Ett av de behov som rådet redan idag ser tydligt är en översyn av arrangörsnätet inom hela musikområdet.

Även inom delar av musikområdet är det rimligt att Kulturrådet och Konstnärsnämnden fördjupar sitt samarbete. I rapporten till regeringen efterlyser de båda myndigheterna ett mera flexibelt stödsystem som bl.a. skulle kunna förbättra och stimulera möjligheterna till samverkan mellan fria musikgrupper och institutioner inom hela scenkonst- och musikområdet.

Bild och form

Kulturrådet bedömer att bild- och formområdet är ett expansivt område där allt fler aktörer tillkommer. Kulturrådets roll som bidragsgivande myndighet inom området har stärkts. Samtidigt har anslaget inte ökat, tvärtom minskades Kulturrådets anslag inom bild och form inför 2011.

Kulturrådet anser att bild- och formområdet präglas av genomgående hög kvalitet, även vad gäller helt nya aktörer. Många nya initiativ startas utanför storstadsregionerna. Området genomsyras av en allt större internationell bärkraft, svenska konstnärer visas i internationella sammanhang och många internationellt verkande konstnärer är intresserade av Sverige som arbetsplats. Marknaden har blivit större och det finns möjligheter för fler sätt att verka som bild- och formkonstnär. Det har t.ex. resulterat i att konstnärer arbetar allt mer i projektform utanför institutionerna. Konstområdet har blivit uppdelat i fler och mer differentierade genrer och det finns ett stort behov av att mobilisera de olika delarna och öka samarbetet inom området. Detta skulle ytterligare förbättra förutsättningarna för en professionalisering av de olika aktörer som finns på området och i sin tur leda till att bild- och formkonstnärerna i större omfattning kan basera sin försörjning på utfört konstnärligt arbete.

I samverkansrapporten till regeringen framhåller Kulturrådet och Konstnärsnämnden att den ökade dynamiken inom fältet kan leda till högre kvalitet, starkare konkurrens och en livligare konstdebatt men att utvecklingen samtidigt ställer nya krav på utbildning, stipendie- och bidragssystem. Reaktionen från Kulturrådet och Konstnärsnämnden på en sådan utveckling bör, enligt den gemensamma rapporten, bl.a. vara att skapa stödsystem som

är så öppna och inkluderande som möjligt. I stället för en stor mängd specialdestinerade stöd, behövs ett system som på ett flexibelt sätt kan ta hänsyn till snabba förändringar inom området.

Konstnärernas kollektivverkstäder fyller ett stort och viktigt behov inom främst den lokala och regionala bild- och formkonsten. Den yrkeserfarenhet som ryms inom verkstäderna är dock generellt sett alltför lite känd. Kollektivverkstäderna skulle, enligt Kulturrådets bedömning, kunna ges en större roll som regionala resurscentra. Kulturrådet har under lång tid lämnat stöd till kollektivverkstäder i form av utrustningsbidrag. Detta är ett otidsenligt stöd i Kulturrådets verksamhet. Inom andra områden har liknande utrustningsbidrag tagits bort. Kulturrådet och Konstnärsnämnden gör i sin gemensamma rapport till regeringen den bedömningen att kollektivverkstäderna – med en breddad verksamhet – skulle kunna stärka sin roll och utvecklingspotential inom området. Därför bör Kulturrådets utrustningsbidrag till kollektivverkstäderna omvandlas till ett stöd för utvecklingsprojekt.

Kulturrådet har under december 2010–januari 2011 gjort en analys av myndighetens bidragsgivning till konsthantverkskooperativen. Syftet är att samordna bidragsgivningen med andra stöd inom bild- och formområdet. Enligt de slutsatser som presenteras i översynen skulle en gemensam stödform för utställningsarrangörer verka i inom bildkonst, foto, konsthantverk och design ge nya och bättre förutsättningar för konsthantverket att visas inom ramen för bild- och formområdets infrastruktur samt fokusera på tillgängliggörandet av det samtida konsthantverket som konst i hela landet. Det innebär att bidragsgivningen till konsthantverkskooperativen från och med 2012 bör ingå i en gemensam bidragsförordning för arrangörer inom bild- och formområdet.

Centrumbildningar och allianser

Målet med bidraget till centrumbildningarna är att skapa förutsättningar för fler arbetstillfällen för konstnärer och förbättra konstutövarnas villkor. Centrumbildningarna samlar sammanlagt över 8 000 fria professionella kulturutövare i Sverige och arbetar med arbetsförmedling direkt genom att förmedla uppdrag från tredje part till medlemmarna och indirekt genom bland annat projektverksamhet och kompetensutveckling. De spelar därmed en viktig roll för de frilansande konstnärliga yrkesutövarnas arbetsmöjligheter.

De medel Kulturrådet förfogar över för centrumbildningarnas verksamhet har av regeringen tillfälligt utökats 2010–2011 med 10 miljoner kronor per

år. De utökade medlen användes 2010 främst till projekt kopplade till Skapande skola, informationsinsatser och samverkan mellan centrumbildningar. Det är dock för tidigt att kunna utläsa några effekter av den extra medelstilldelningen. Det är Kulturrådets uppfattning att centrumbildningarna har god kännedom om villkoren för de olika konstnärsgруппerna. De har också djupa kunskaper om de problem och möjligheter som råder på kulturarbetsmarknaden. Enligt Kulturrådets bedömning är en förlängning av de tillfälliga medlen under perioden 2012–14 angelägen.

Teateralliansen har funnits sedan 1999, dansalliansen tillkom 2006 och musikalliansen 2008. Syftet med allianserna är att förbättra arbetsvillkoren för respektive konstnärer, främst genom att ge skådespelare, dansare och musiker lön under perioder då de inte har inkomst från annan anställning eller uppdrag. Under innevarande år finansieras alliansernas verksamhet med sammanlagt 62 miljoner kronor i statsbidrag.

Enligt Kulturrådets bedömning har verksamheten hos Teater- respektive Dansalliansen nu pågått så länge att betydande erfarenheter har kunnat vinnas. Därför bör dessa utvärderas i relation till de mål som sattes upp då verksamheten inleddes.

Kulturrådet föreslår

- att ytterligare 23 miljoner kronor avsätts till det fria kulturlivet fr.o.m. 2012, varav 10 miljoner kronor avser bild- och formområdet, 8 miljoner kronor dansområdet och 5 miljoner kronor teaterområdet,
- att 10 miljoner kronor tillförs centrumbildningarna fr.o.m. 2012 genom en överföring av medel från arbetsmarknadsbudgeten,
- att en sammanslagning av bidragen till vissa utställare och konsthantverkskooperativ görs i en ny gemensam bidragsförordning fr.o.m. 2012 för fördelning av verksamhetsbidrag och projektbidrag,
- att Kulturrådets utrustningsbidrag till kollektivverkstäderna omvandlas till ett stöd för utvecklingsprojekt inom verkstäderna.

4.3 Internationellt kulturutbyte och samverkan

Kultur från Sverige är alltmer efterfrågad i internationella sammanhang men det är också viktigt att det finns ett gott inflöde till Sverige av kultur från andra delar av världen. Behoven av medel för internationellt kulturutbyte och samarbete ökar stadigt. Det är särskilt angeläget att framhålla vikten av att stödet till det fria kulturlivets utbyte förstärks. Kulturrådet kommer under

perioden att fortsätta utarbeta internationella strategier inom samtliga relevanta konstområden.

Det är viktigt att peka på behovet av ökade möjligheter till nationell finansiering av EU-projekt inom kulturområdet. Med ytterligare resurser till detta kan Kulturrådet bidra till att kulturlivet utvecklar kontaktnät, utbud och arbetsmarknad och till att det internationella och interkulturella perspektivet ökar i alla delar av kulturlivet.

Internationellt utvecklingssamarbete

En rad initiativ har tagits för att stärka kulturens roll i Sveriges samlade utlandskontakter. I detta sammanhang är det angeläget att framhålla den roll konsten och kulturen kan spela inom både fattigdomsbekämpning och demokratifrämjande arbete. Det övergripande målet med svensk biståndspolitik är att bekämpa fattigdom, utifrån en bred definition, där fattigdom inte enbart innebär en brist på materiella resurser utan även avsaknaden av inflytande, säkerhet och möjlighet att påverka sin egen situation. Regeringen har i olika sammanhang framhållit vikten av att biståndspolitiken arbetar för att stärka demokratisering och yttrandefrihet och har identifierat kulturinsatser som en viktig del av biståndsarbetet. I länder där Sverige fasar ut traditionellt bistånd har samverkan mellan aktörer inom kultursektorn visat sig kunna bygga varaktiga relationer som fortsätter även efter det att biståndet avslutats. Det är dock viktigt att dessa relationer byggs upp med kunskap om och förståelse för kulturlivets behov och mekanismer om relationerna ska bli livaktiga. Kulturrådet och Konstnärsnämnden har var för sig i sina respektive budgetunderlag för perioden 2011-2013 beskrivit en möjlig roll för myndigheterna att bistå med kompetens och utförande inom utvecklingspolitiken.

Kulturrådet har sedan 2009 en ramöverenskommelse med Sida. Bakgrunden är bl.a. samarbetet med Sida inom Swedish–South African Cultural Partnership Program, som pågått sedan 2004. Programmet har styrts av Sveriges biståndsmål, Sydafrikas utvecklingsmål samt Sveriges och Sydafrikas kulturpolitiska mål. I överenskommelsen anges bl.a. att Kulturrådet ska bistå Sida i kulturfrågor. Sida kan även ge särskilda uppdrag till Kulturrådet. För att få en ännu större effektivitet i insatserna, anser Kulturrådet att regeringen bör överväga att som ett komplement till överenskommelsen med Sida kan ge ett uppdrag direkt till Kulturrådet att arbeta med att stärka yttrandefriheten genom stöd till kulturaktörer i länder där demokratin är hotad.

Kulturrådet har fått ett särskilt uppdrag att verka för att det ska bli fler svenska fristäder för förföljda författare. Detta nationella utvecklingsarbete bör knytas ihop med motsvarande internationellt arbete och kunna finansieras av Sida-medel. Arbetet kan också med fördel breddas till andra förföljda konstnärsgupper.

Litteratur

Angelägna åtgärder är fortsatt stöd till fristadsförfattare samt att förbättra förutsättningarna för utgivningen av kvalitetslitteratur – i synnerhet den översatta. Detta är också vad regeringen aviserat att en kommande litteraturutredningen ska beakta. När det gäller översättning av litteratur skriven på svenska är återväxten av kvalificerade översättare ett prioriterat område. När det gäller de internationella litteraturfrågorna, finns behov av att utveckla samordningen av de insatser som görs av olika aktörer. Möjligheten att också använda den konstnärliga kompetens som följer av invandring från andra kulturkretsar och språkområden bör tillvaratas, i synnerhet som många språk just representerar länder vars yttrandefrihet är starkt beskuren.

Sedan 2008 är Kulturrådet den myndighet som stöder och synliggör svensk litteratur i utlandet. Detta sker dels genom att svara mot initiativ från svenska och utländska aktörer, dels genom att driva utvecklingen med egeninitierade projekt, förankrade med relevanta aktörer i Sverige och utlandet. Verksamheten består i huvudsak av stöd till översättning av svensk litteratur, stöd till projekt som syftar till att främja svensk litteratur i utlandet och utbyte mellan Sverige och utlandet. En förutsättning för svensk litteraturrexport är att det finns goda översättare. Stöd till institutioner i utlandet som bedriver svenskundervisning av hög kvalitet kan inte överskattas. Kulturrådet bedriver långsiktig seminarieverksamhet för att stödja tillväxten i översättarkåren på flera platser. Denna verksamhet begränsas enbart av ekonomiska resurser och bör, i samarbete med svenskundervisningen på Svenska institutet, utvecklas. Förutom seminarieverksamhet finns behov av längre arbetsstipendier och fortbildning för utländska översättare.

Under senare år har svensk litteratur skördat stora framgångar internationellt, vilket ger en god grund för fortsatt utveckling. I kontakter med regeringen har en rad konkreta förslag lämnats om hur stödet till svensk litteratur i utlandet skulle kunna utvecklas. Det handlar bl.a. om att ge flera förlag möjlighet att delta i såväl de stora, etablerade bokmässorna som att utveckla sitt kontaktnät i nya delar av världen. Detta inbegriper även medverkan av svenska författare. Kulturrådet föreslår att verksamheten får en ökad finan-

siering med tillväxtpolitiska medel, vilket skulle kunna ge fler förlag möjlighet att delta.

Antalet titlar översatta till svenska fortsätter att minska, anglosaxisk litteratur undantagen. Fortsatta insatser för att stärka översatt litteratur från mindre förekommande språkområden krävs.

Kulturrådet föreslår

- att ytterligare 20 miljoner kronor avsätts 2012 för att möta det ökade behovet av rörliga medel för internationellt utbyte samt för övriga internationella insatser enligt ovan. Av detta belopp föreslås 10 miljoner kronor finansieras från utgiftsområdena 5 (Internationell samverkan) och 7 (Internationellt bistånd).

4.4 Utvecklingsmedel för större arrangemang

Det är viktigt att kunna stödja kulturpolitiskt strategiska arrangemang nationellt och internationellt, bl.a. festivaler, konferenser och större gästspel. Ofta är det i sådana sammanhang som de nyskapande uttrycken inom olika konstområden hittar sin publik. Festivaler och olika slag av manifestationer kring en specifik konstform, ett uttryck eller en konstnärlig riktning ger möjlighet till att knyta kontakter, som i sin tur på sikt leder till en breddad arbetsmarknad för upphovsmän och utövare.

2012 fyller t.ex. Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne (ALMA) tio år, vilket innebär att behovet av medel kommer att öka under detta år. Samma år uppmärksammas 100-årsminnet av August Strindbergs död, vilket också kommer att kräva ökade resurser. Bland andra större arrangemang under perioden kan kulturhuvudstadsåret i Umeå särskilt nämnas.

Kulturrådet föreslår

- att 20 miljoner kronor avsätts till större arrangemang 2012. Av dessa avser 10 miljoner kronor engångsbelopp 2012 till Strindbergsåret och 10-årsjubileet av Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne. 10 miljoner kronor avser stöd till festivaler, konferenser och större gästspel enligt ovan.

4.5 Kulturrådets förvaltningsanslag

Kulturrådet kommer under hela den aktuella treårsperioden få hantera flera parallella bidragssystem. Det handlar både om ett successivt ökat arbete

inom ramen för samverkansmodellen och om en traditionell central bidragsfördelning till de institutioner i regioner som ännu inte anslutit sig till modellen. Samverkan enligt den nya modellen är i sig mycket arbets- och personalkrävande, särskilt under en uppbyggnadsfas då metoder och arbetsmodeller ska prövas gemensamt av staten och regionerna. Samtidigt är det viktigt att Kulturrådet i det avseendet behandlar varje region exklusivt. Det är den enskilda regionens behov och förutsättningar som ska vara en av de viktigaste utgångspunkterna för samverkan med staten. Många frågor måste lösas efter hand och genom att man för en nära dialog mellan samverkansparterna, såväl de regionala som de statliga. Kulturrådet har – tillsammans med regionerna – ett omfattande uppföljnings- och redovisningsansvar som både omfattar metodstöd och att utveckla former för redovisning och uppföljning. Dessutom ingår en utveckling av IT-stödet i denna uppgift.

Efterfrågan på dialog och kunskapsutbyte är emellertid stor och med flera regioner som kommer in i modellen, kräver detta inte bara ett annat arbetssätt inom Kulturrådet utan också mer kompetens i form av flera medarbetare för att tillgodose dessa önskemål.

Insatser till följd av förändringar inom områdena icke offentlig finansiering och strategin för regional tillväxt kommer sannolikt att kräva ytterligare resurser, liksom ett ökat ansvar (och ökade medel) inom musikområdet från och med 2012.

Kulturrådet fick för innevarande budgetår en förstärkning av förvaltningsanslaget med tre miljoner kr. Samtidigt gjordes en neddragning på fem miljoner kr. Trots att myndigheten kan släppa vissa arbetsuppgifter (som övertas av andra myndigheter) är det vår bedömning att förstärkningar av förvaltningsanslaget är nödvändiga för att myndigheten ska kunna möta de utmaningar och förväntningar som skapas genom förändringarna inom den kulturpolitiska strukturen.

Kulturrådet föreslår

- att 5 miljoner kronor avsätts fr.o.m. 2012 som förstärkning av Kulturrådets förvaltningsanslag.

4.6 Scenkonstens pensioner

Inom regeringskansliet bereds för närvarande scenkonstspensionsutredningens betänkande (SOU 2009:50). I betänkandet lämnas förslag till hur problemen med scenkonstens pensioner kan lösas. Förslagen har väsentligen

tillstyrkts av en bred remissopinion. Utredningens beräkningar bygger på att det nya systemet införs den 1 januari 2012.

En stor osäkerhet råder för närvarande om hur frågan kommer att hanteras. Detta berör självfallet i första hand institutionerna, som har svårt att planera och budgetera sin verksamhet för perioden 2012–2014. Men det kan också beröra huvudmän och andra bidragsgivare, varav Kulturrådet är en, och det skapar dessutom en osäkerhet i samband med det fortsatta genomförandet av Kultursamverkansmodellen.

Kulturrådet ställde sig i allt väsentligt bakom pensionsutredningens förslag och anser att det vore olyckligt om genomförandet av dessa ytterligare försenas.

5. Förordningsändringar

För att bättre kunna tillgodose de behov som idag finns inom det fria kulturlivet skulle de förordningar som reglerar bidragsfördelningen och som beslutas av regeringen behöva bli mera öppna och mindre detaljstyrande. Nedan finns uppgifter om vilka förordningar som, enligt Kulturrådets bedömning, skulle behöva förändras.

Förordning 1982:502 om Statsbidrag till konsthantverkskooperativ och förordning 1998:1368 om Statsbidrag till vissa utställare inom bild och form.

Bild- och formkonstnärer arbetar idag alltmer i projektform utanför institutionerna. Verksamheten spänner över en rad genrer och uttrycksformer och har blivit alltmer gränsöverskridande till sin karaktär. Samtidigt behöver konsthantverkets roll och utvecklingspotential tydliggöras.

En ny förordning om statsbidrag till verksamhet inom bild- och formområdet bör ersätta de två nuvarande förordningarna. Syftet är att skapa en större flexibilitet som bättre möter områdets snabba förändringar. Kulturrådets bidragsgivning enligt den nya förordningen bör kunna utgå i form av två typer av stöd; dels ett verksamhetsstöd för institutioner/organisationer, dels ett projektstöd som ger möjlighet att stödja nya initiativ för att utveckla området. Ett sådant projektstöd bör även kunna utgå till curatorer och tillfälliga utställare.

För att stärka konsthantverket bör bidragsgivningen till konsthantverkskooperativ ingå som en integrerad del i förordningen.

Förordning 1998:1370 om statligt utrustningsbidrag till kollektivverkstäder

Kollektivverkstäderna är viktiga resurscentra i den regionala kulturverksamheten där regionerna kan se nya lokala samband. Staten fördelar ett förhållandevis litet bidrag till en utpräglad lokal verksamhet. Finansieringen av kollektivverkstäderna bör i huvudsak vara kommunernas och regionernas ansvar.

Förslag: Kulturrådets utrustningsbidrag till kollektivverkstäderna upphör och omvandlas till ett stöd för utvecklingsprojekt.

Förordning (2007:1436) om Statsbidrag till kulturell verksamhet i skolan

Den nuvarande lydelsen i tredje stycket i §3 i förordningen, som beskriver kulturlivets parter, är ”!aktörer som bedriver kulturverksamhet inom alla konstnärliga genrer”. Mot bakgrund av den uppföljning av stödet som Kulturrådet genomfört under hösten på regeringens uppdrag, anser Kulturrådet att det finns behov av ett förtydligande i förordningen att det är professionella kulturutövare som avses. Kulturrådet har i ett antal av de uppföljningar som kommit in från bidragsmottagarna sett att skolor anlitar aktörer inom amatorkulturen för att utföra Skapande skola-uppdrag.

Förslag: Ett förtydligande enligt ovan skulle underlätta för Kulturrådet att ge skolorna tydlig vägledning när de ansöker om bidrag och förbättra kvaliteten i de projekt som genomförs.

Förslag till ny lydelse av förordning §3: (Kulturlivets parter): ”aktörer som bedriver *professionell* kulturverksamhet inom alla konstnärliga genrer som kulturinstitutioner på lokal, regional och nationell nivå.

Förordning (1974:452) Statsbidrag till teater-, dans- och musikverksamhet i mindre ensembler och fria grupper

Förordningen bör bättre anpassas till de förutsättningar och behov som finns idag.

6. Tabeller

FINANSIERING

Anslag	Utfall 2010	Prognos 2011	Förslag 2012	Beräkning 2013	Beräkning 2014
Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid					
17 01 001 Statens kulturråd	49 893	45 906	48 349	49 021	46 972
001 Statens kulturråd	49 893	45 906	48 349	49 021	46 972
17 01 002 Insatser för allmän kulturverksamhet och utvecklingsverksamhet	181 905	169 163	210 727	210 165	218 342
001 Insatser för allmän kulturverksamhet och utvecklingsverksamhet	79 450	99 127	140 691	140 129	148 306
002 Bidrag till alliansverksamheter	62 036	62 036	62 036	62 036	62 036
003 Bidrag och andra insatser för nationella minoriteter	7 994	8 000	8 000	8 000	8 000
004 Bidrag till internationell och interkulturell kulturverksamhet	32 425				
17 01 003 Skapande skola	107 050	150 079	153 256	155 728	158 467
001 Skapande skola	107 050	150 079	153 256	155 728	158 467
17 01 004 Försöksverksamhet med ändrad regional fördelning av kulturpolitiska medel	158 687				
001 Försöksverksamhet med ändrad regional fördelning av kulturpolitiska medel	158 687				
17 01 005 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	5 962	3 684	3 730	3 777	3 825
007 Statens kulturråd	2 355				
013 Centrala museer	3 608	3 684	3 730	3 777	3 825
17 01 006 Bidrag till regional kulturverksamhet		1 185 383	1 229 206	1 246 644	1 274 019
001 Bidrag till regional kulturverksamhet		1 185 383	1 229 206	1 246 644	1 274 019
17 02 002 Bidrag till länsmusikverksamhet samt regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner m.m.	810 638				
003 Bidrag till länsmusikverksamhet samt regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner m.m.	810 638				
17 02 003 Bidrag till fria teater-, dans- och musik grupper, arrangörer samt vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse	158 801	166 503	192 503	192 503	192 233
001 Bidrag till fria teater-, dans- och musik grupper, arrangörer samt vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse	148 330	154 881	180 733	180 583	180 162
002 Fonogram och musikalier m.m.	10 471	11 622	11 770	11 920	12 071
17 03 001 Bidrag till biblioteksverksamhet	48 738				
001 Bidrag till biblioteksverksamhet	48 738				
17 03 002 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	120 647	123 682	123 682	123 682	123 509
001 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	120 647	123 682	123 682	123 682	123 509
17 04 002 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	1 526				
002 Bidrag till konstinköp till folkparker, folkets hus, bygdegårdar och nykterhetsorganisationer	1 526				
17 04 005 Bidrag till organisationer inom bild- och formområdet och verksamhetsstöd till vissa utställare	27 467	27 199	28 199	28 199	28 160
001 Bidrag till organisationer inom bild- och formområdet och verksamhetsstöd till vissa utställare	25 809	25 539	26 539	26 539	26 500
002 Bidrag till Akademien för de fria konsterna	1 658	1 660	1 660	1 660	1 660
17 08 003 Bidrag till regionala museer	152 599				
001 Bidrag till regionala museer	152 599				
Summa anslag	1 823 913	1 871 599	1 989 652	2 009 719	2 045 527
Avgifter som disponeras					
Utsällningsgarantier	1 150	1 300	1 300	1 300	1 300
Tjänsteexport	0	0	0	0	0
Summa avgifter	1 150	1 300	1 300	1 300	1 300
Summa	1 825 063	1 872 899	1 990 952	2 011 019	2 046 827
Räntekontokredit, tkr		2011 års kredit	Behov 2012		
		7 000	7 000		

KREDITER

Anslag	Beräkning 2012		Beräkning 2013		Beräkning 2014		Föreslagen anslags- kredit
	Belopp	kredit	Belopp	kredit	Belopp	kredit	
Utgiftsområde 17							
Kultur, medier, trossamfund och fritid							
17 01 001 Statens kulturråd	48 349	1 450	49 021	1 471	46 972	1 409	3%
001 Statens kulturråd	48 349						
17 01 002 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	210 727	6 322	210 165	6 305	218 342	6 550	3%
001 Insatser för utveckling av kulturverksamhet samt internationell och interkulturell verksamhet	140 691						
002 Bidrag till alliansverksamheter	62 036						
003 Bidrag och andra insatser för nationella minoriteter	8 000						
17 01 003 Skapande skola	153 256	4 598	155 728	4 672	158 467	4 754	3%
001 Skapande skola	153 256						
17 01 005 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	3 730	112	3 777	113	3 825	115	3%
013 Centrala museer	3 730						
17 01 006 Bidrag till regional kulturverksamhet *	1 229 206	36 876	1 246 644	37 399	1 274 019	38 221	3%
001 Bidrag till regional kulturverksamhet	1 253 206						
17 02 003 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	192 503	5 775	192 503	5 775	192 233	5 767	3%
001 Bidrag till fria teater-, dans- och musikgrupper, arrangörer samt vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse	180 733						
002 Fonogram och musikalier m.m.	11 770						
17 03 002 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	123 682	3 710	123 682	3 710	123 509	3 705	3%
001 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	123 682						
17 04 004 Bidrag till bild- och formområdet	28 199	846	28 199	846	28 160	845	3%
001 Bidrag till organisationer inom bild- och formområdet och verksamhetsstöd till vissa utställare	26 539						
002 Bidrag till Akademien för de fria konsterna	1 660						
Summa anslag	1 989 652		2 009 719		2 045 527		
* fr.o.m. 2010 antaget att Kulturrådet disponerar hela anslaget exkl 24 mnkr (till KB)							

AVGIFTER

Uppdragsverksamhet (tkr)	Balanserat resultat 2010-12-31	Prognos resultat 2011	Beräknade intäkter 2012	Beräknade kostnader 2013	Beräknat resultat 2014
Offentligrättslig verksamhet					
Statliga utställningsgarantier	-33	0	1 300	1 300	0
Summa	-33	0	1 300	1 300	0

BEMYNDIGANDEN

Fria grupper					
Tkr	Utfall 2010	Prognos 2011	Förslag 2012	Beräkn 2013	Beräkn 2014
17 02 02 Bidrag till vissa teater-, dans- och musik ändamål					
Ingående åtaganden	79 735	79 700	100 000	100 000	100 000
+ Nya åtaganden	79 700	100 000	100 000	100 000	100 000
- Infriade åtaganden	-79 735	-79 700	-100 000	-100 000	-100 000
Utestående åtagande vid årets slut	79 700	100 000	100 000	100 000	100 000
Tidskriftsstöd					
Tkr		Prognos 2011	Förslag 2012	Beräkn 2013	Beräkn 2014
17 03 01 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter					
Ingående åtaganden		0	0	20 000	20 000
+ Nya åtaganden		0	20 000	20 000	20 000
- Infriade åtaganden		0	0	-20 000	-20 000
Utestående åtagande vid årets slut		0	20 000	20 000	20 000
Anm. Avser hela produktionsstödet och nättidskrifterna.					

LÅN

Lån och räntor (tkr)	Prognos 2011	Förslag 2012	Beräkn 2013	Beräkn 2014
IB lån i RGK	5 775	7 430	7 930	8 430
Beräknad nyupplåning	3 655	3 000	3 000	3 000
Beräknad amortering	2 000	2 500	2 500	2 500
UB lån i RGK	7 430	7 930	8 430	8 930
Föreslagen låneram	9 000	9 000	9 000	9 000
Beräknad ränteutgift	228	265	282	299
Ränteantagande för nyupplåning	3,5%	3,5%	3,5%	3,5%
Finansiering av räntor och avskrivningar				
UO 17 01 01 001 Statens Kulturråd	2 228	2 765	2 782	2 799